

Länstyrelsen
Stockholm

Handbok för strategisk kommunal vattenplanering

Bilaga 6: Ordlista

Hur ska bilagan användas?

Ordlistan innehåller de vanligaste förkortningarna och de generella begrepp som används i handboken.

Förkortningar

EBH	Efterbehandling av förorenade områden
GIS	Geoinformationssystem
HaV	Havs- och vattenmyndigheten
LÅP	Lokalt åtgärdsprogram
MB	Miljöbalken
MKB	Miljö kvalitetsnorm
PBL	Plan- och bygglagen
VA	Vatten och avlopp
ÅP	Åtgärdsprogram
ÅOS	Åtgärdsområdessammanställning
ÖP	Översiktsplan

Generella begrepp

Administrativ gräns: en icke-fysisk, juridisk gräns mellan två administrativa områden, t.ex. två kommuner, län eller landsting.

Aktivitetsplan: en plan för att strukturera och visualisera mål, delmål, milstolpar och tidsplanering.

Anmälningsplikt: C-verksamheter och vissa **åtgärder** måste anmälas innan genomförande enligt **MB**.

Avrinningsområde: det område som har ett gemensamt utlopp för vatten. Avrinningsområden kan existera på olika skala, och ofta kan **delavrinningsområden** definieras.

Avrinningsområdesvis åtgärdsplan: Åtgärdsplan fokuserad på ett **avrinningsområde**.

Avloppsvatten: vatten från hushåll, t.ex. toaletter, dusch, disk och tvätt.

Blåplan: ett strategiskt planeringsdokument där förutsättningar, mål, syften, planer, organisation och ansvar relaterat till vatten i kommunen sammanfattas. Används oftare i kommuner med stor andel hårdyta, och fokuserar på urbana områden. Liknar en **vattenplan**.

Dagvatten: allt vatten som tillfälligt finns på ytan av landskapet, t.ex. regnvatten, smältvatten, och snö.

Dagvattenanläggning: avser alla typer av anläggningar som har för syfte att fördröja och/eller rena **dagvatten**.

Dagvattendamm: en form av **dagvattenanläggning** där en permanent vattenspegel anläggs. Syftet är att skapa yta där fördröjning av dagvattenflöden tillåts, samt en viss rening genom sedimentation av partiklar.

Dagvattenhantering: beskriver hur dagvattnet på en yta planeras att hanteras. Regler om dagvattenhantering och vad som ska tas upp i en **detaljplan** finns i **PBL**.

Dagvattenplan: Planerings och beslutsunderlag för att tydliggöra och effektivisera arbetet med **dagvatten**. Kompletterande till **vattenplanen**.

Dagvattenpolicy: riktlinjer och ställningstaganden gällande **dagvatten**.

Dagvattenstrategi: dokument beskrivande kommunens **långsiktiga** mål och strategi för **dagvattenhantering**. Mer beskrivande än en **dagvattenpolicy**.

Datavärd: en organisation som ansvarar för publikation av data inom ett specifikt område.

Delavrinningsområde: en del av ett **avrinningsområde** som töms i en vattenförekomst inom avrinningsområdet.

Deponi: plats där avfall som inte går att återvinna eller bränna samt miljöfarligt avfall läggs för bortskaffning.

Detaljplan: ett dokument som beskriver hur en avgränsad yta får bebyggas och hur mark och vatten inom området får eller inte får exploateras. Lagbindande.

Diffusa källor: källor som enskilt inte har så stor miljöpåverkan, men som tillsammans kan medföra betydande konsekvenser, t.ex. **enskilda avlopp**, näringsläckage från skogs- och jordbruksmark, eller fritidsbåtar. De är ofta svåra att härleda till en enskild källa. Motsats till **punktkälla**.

Dricksvatten: sötvatten som är avsett för livsmedelssyfte. Dricksvatten i Sverige ska uppnå den kvalitet som beskrivs i **dricksvattendirektivet**.

Dricksvattendirektivet: en svensk lagtext bestående av föreskrifter utfärdade av **livsmedelsverket**.

Ekologisk status: bedömning av kvaliteten på växt- och djurarter (biologiska kvalitetsfaktorer), fysikalisk-kemiska och **hydromorfologiska** kvalitetsfaktorer. Om **vattenförekomsten** är kraftigt modifierad används begreppet "potential" istället för status.

Ekosystemtjänst: de resurser naturen kan bidra med till samhället, t.ex. material, mat och **rekreation**. Ej att förväxlas med **synergieffekt**.

Enskilda avlopp: små avlopp som inte är kopplade till kommunalt **VA**.

EU:s ramdirektiv för vatten (vattendirektivet): det EU-direktiv som beskriver vilka **miljökvalitetsnormer** för vatten som ska följas i EU-länders **vattenförekomster**. Vattendirektivet strävar mot att säkerställa framtida dricksvattentillgång och ett naturligt växt- och djurliv.

Exploatering: att använda en resurs, t.ex. mark för bebyggelse eller vatten för kraft.

Fiskevård: arbete i vatten för att gynna fisk, t.ex. borttagning av vandringshinder eller fiskevårdande fiske. Fiskevård kan vara artspecifik eller generell.

Formalisera: att ta något från diskussion till ett formellt samarbete/avtal.

Geodata: data med olika attribut kopplade till geografiskt läge. Exempel på attribut kan vara föroreningar, naturreservatsbestämmelser, eller förekomst av hotad art.

Geoinformationssystem, GIS: ett system för att lagra, analysera och visualisera **geodata**.

Gränsvärde: en satt gräns för hur hög eller låg en halt av ett visst ämne får vara. Gränsvärden kan finnas som **recipient-** eller utsläppsvärden.

Havs- och vattenmyndigheten: en statlig **myndighet** med ansvar för **förvaltning** av hav, sjöar och vattendrag.

Hydromorfologi: förhållandena i ett vatten gällande morfologi, kontinuitet, flödesdynamik, volymer, etc.

Iterativ: upprepande eller återkommande.

Kemisk status: bedömning av förekomsten av 33 prioriterade ämnen plus 8 andra substanser redovisade i EU-direktivet 2008/105/EG.

Klimat: genomsnittliga fysiska förhållanden i atmosfären, t.ex. temperatur, nederbörd, vind, etc.

Klimatförändring: hur **klimatet** varierar över tid och/eller rum.

Klimatanpassning: hur samhällsutvecklingen anpassas för att räkna med förväntade **klimatförändringar**.

Kommunikationsplan: en plan för hur kommunikation internt inom en organisation, och externt med samhället.

Kraftverk: en **verksamhet** som nyttjar en **resurs** för att utvinna kraft, t.ex. vatten, vind, organiskt material eller kärnbränsle.

Kustvatten: saltvatten i kustzoner med tydlig koppling till och påverkan av den pelagiala vattenmassan.

Kvantitativ status: bedöms på balansen mellan nybildning och uttag av **grundvatten** i en **grundvattenförekomst**. Beskriver påverkan av nyttjandet av grundvattenförekomsten.

Lokalt åtgärdsprogram: ett lokalt åtgärdsprogram beskriver förutsättningar, mål, syften, planer organisation och ansvar för ett mindre, avgränsat område. Mer fokuserat och detaljerat än **vattenplanen**. Kan användas som planeringsunderlag eller komplement till andra styrdokument.

Medborgarforskning (eng. citizen science): ett initiativ att engagera medborgare i enklare forskning eller datainsamling.

Mikroplast: plastpartiklar mindre än 5mm.

Miljöbalken: den del i den svenska lagtexten som åsyftar att främja en hållbar utveckling för nuvarande och kommande generationer. I miljöbalken beskrivs bl.a. **vattenverksamheter, tillsynsmyndigheter, tillståndsplikter, allmänna hänsynsregler**, etc.

Miljökontroll: uppföljning av miljökrav ställda vid upphandling eller beställning.

Miljö kvalitetsnorm: ett juridiskt styrmedel som beskriver den högsta eller lägsta tillåtna halten av ett ämne i miljön. Alla aktörer ska sträva efter att MKN följs. Finns för luft, vatten och buller.

Miljömål: 16 nationella mål beslutade av Sveriges riksdag som vägvisare för miljöarbetet.

Miljösamverkan: samverkan mellan olika aktörer angående miljöfrågor för att enhetliggöra och effektivisera miljöarbetet, samt för att bredda kunskap.

Miljöövervakning: dokumentation av miljötillståndet i Sverige på vissa specifika områden. Miljöövervakning sker nationellt, regionalt och lokalt av **myndigheter** och **förvaltningar**. Ej att förväxla med **uppföljning**.

Nationell datavärd: myndighet eller institution som har i uppdrag att tillgängliggöra en viss typ data.

Naturvärde: något som har betydelse för biologisk mångfald.

Nedströms: Områden längre ner i ett avrinningsområde. Även kallade **recipientområden**.

Näringsämne: ämnen som behövs för funktionen av organismer. Inom miljöarbetet brukar termen användas synonymt med gödningsämnen eller kväve, fosfor och kalium.

Omvärldsbevakning: en aktivitet som syftar till att samla information om en organisations nära, intermediära och globala omvärld för att kunna analysera hur förutsättningar för arbete kan förändras.

Plan- och bygglagen: lagtext som beskriver bestämmelser gällande planläggning av mark, vatten samt om byggande. Denna är kopplad till **detaljplanutveckling**, **MKN**, **dagvattenhantering**, etc.

Provtagningsprogram: ett program för hur ofta och vilken typ av prover som ska tas i ett vatten. Programmen ingår ofta i egenkontroll för **verksamheter**, dricksvattenanläggningar eller **åtgärdsprogram**.

Punktkälla: källa med hög spårbarhet och tydlig härkomst. Exempel kan vara småbåtshamnar, avloppsrör, etc.

Påverkanskälla: verksamheter, områden eller andra vatten som ger upphov till föroreningar, **övergödning** eller annan miljöpåverkan.

Påverkansområde: Områden **uppströms** av ett vatten.

Ramdirektivet: se **EU:s ramdirektiv för vatten**.

Recipient: mottagare av t.ex. vatten från ett **avrinningsområde** eller utsläpp från en **verksamhet**.

Rekreation: beskriver något som är förenat med nöje och avkoppling, t.ex. friluftsliv.

Revaq: certifieringssystem för minskat flöde av farliga ämnen till reningsverk, hållbar återföring av växtnäring, samt riskhantering av detta.

Samhällsekonomi: all ekonomisk aktivitet och verksamhet i ett samhälle, inklusive hushåll, företag och myndigheter samt flödet mellan dessa.

Skyfallskartering: en analys av hur vatten rör sig och samlas i/på marken och vilka områden som är sårbara vid kraftig nederbörd.

Spillvatten: se **avloppsvatten**.

StormTac: verktyg för att beräkna och simulera **dagvattenflöden**, samt för att dimensionera **åtgärder** för hantering av dessa.

Synergieffekt: en effekt som uppkommer sekundärt och ej är det primära målet.

Tillståndsmyndighet: den **myndighet** som prövar tillståndsansökningar från **tillståndspliktiga** verksamhetsutövare.

Tillståndsplikt: verksamheter och **åtgärder** som kan medföra betydande konsekvenser för miljön är tillståndspliktiga enligt **MB**, vilket innebär att de måste ha tillstånd innan genomförande.

Tillsyn: ska kontrollera att reglerna enligt **MB** efterlevs. Bedrivs av **tillsynsmyndigheter**.

Tillsynsmyndighet: tillståndspliktiga **verksamheter** tilldelas en tillsynsmyndighet som ansvarar för att se till att verksamheten uppfyller alla krav enligt **MB**. Detta kan vara en **kommun, länsstyrelse** eller annan central **myndighet**.

Tillsynsplan: plan för hur ofta, av vem och hur **tillsyn** för en verksamhet ska ske.

VA: förkortning för "vatten och avlopp" och inkluderar allt vatten som går till eller från hushåll, så som **dricksvatten** och **avloppsvatten**.

VA-plan: Planeringsunderlag för att ha en effektiv VA-hantering i kommunen. Ingår i **vattenmyndighetens** åtgärdsprogram (åtgärd 7 och 8). Baseras på bl.a. **VA-policyn**.

VA-policy: Styrdokument till **VA-plan** och **översiktsplan**.

Vandringshinder: fysiska barriärer som förhindrar djurs naturliga rörelse mellan t.ex. lekplatser och övrigt naturligt habitat. Vandringshinder diskuteras i störst utsträckning gällande fisk, men påverkar även amfibier och uter.

Vatten i övergångszon: vatten men påverkan av både sötvattensströmmar och kustvatten, t.ex. flodmynningar.

Vattendirektivet: Se **EU:s ramdirektiv för vatten**.

Vattenförekomst: ett vatten som uppfyller vissa kvantitativa och kvalitativa krav. Begreppet innefattar sjöar, vattendrag, grundvatten och kustvatten. De definieras vidare baserat på att antal kriterier så som geologi, hydrologi, etc. Alla vattenförekomster ska följa **MKN**.

Vattenförsörjningsplan: beskriver var **vattenresurser** i en **kommun** finns, hur **behoven** ser ut samt vilka **prioriteringar** som finns bland resurserna. En **framtidsanalys** ingår också.

Vattenförvaltning för grundvatten: dotterdirektiv till **ramdirektivet**. Innebär att förebygga och begränsa mänsklig förorening av **grundvatten**, säkerställa en god balans mellan vattenuttag och grundvattenbildning och förhindra negativa effekter för växter och djur i anslutna akvatiska ekosystem och grundvattenberoende terrestra ekosystem.

Vattenförvaltning: förvaltning av vatten för att nå **EU:s ramdirektiv för vatten** (vattendirektivet). Beskrivs i **vattenförvaltningsförordningen**.

Vattenplan: ett strategiskt planeringsdokument där förutsättningar, mål, syften, planer organisation och ansvar relaterat till vatten i kommunen sammanfattas. Liknar en **blåplan**.

Vattenresurs: en naturresurs med möjlighet att ge försörjning av **dricksvatten**.

Vattenråd: ett regionalt eller lokalt samverkansorgan för vattenfrågor. Olika aktörer träffas och diskuterar vattenrelaterade frågeställningar och problem inom område.

Vattenstatus: en **vattenförekomst** kan klassas enligt **kemisk, ekologisk** och **kvantitativ status** för att beskriva dess välmående. Status får ej försämrats, och alla vattenförekomster ska uppnå god status till 2021.

Vattenverksamhet: en verksamhet som uppfyller vissa krav enligt **MB**. Generellt är det arbete kring eller i vattenområden som kan ha påverkan på vattnets kvalitet eller kvantitet.

Vattenvårdsförbund: en organisation som samordnar sig kring ett områdes vatten. Vattenvårdsförbund kan bestå av **förvaltningar**, privata företag eller andra organisationer. Kan ske på olika skala, t.ex. enskilda **vattenförekomster** eller hela **avrinningsområden**.

Verksamhetsutövare: den som utfört en **verksamhet** eller **åtgärd** i ett område. Denne är ansvarig för att verksamheten följer kraven enligt **MB** och för eventuellt återställande arbete.

Våtmark: mark där vattennivån under stora delar av året ligger något under eller över markytan. Även vegetationstäckta vattenområden räknas som våtmarker.

Uppströms: områden högre upp i ett **avrinningsområde**. Även kallade **påverkansområden**.

Ytvatten: allt vatten som syns, t.ex. sjöar, vattendrag och hav.

Åtgärdsområde: ett område indelat efter andra kriterier än administrativa, med en gemensam **åtgärdsplan** eller **åtgärdsprogram**.

Åtgärdsområdessammanställning: Dokument som sammanfattar geografisk indelning, påverkanskällor och föreslår **åtgärder** i ett **åtgärdsområde**.

Åtgärdsplan: sammanfattning över planerade och/eller diskuterade **åtgärder**, effekter och behov av dessa, kostnad och tidsåtgång för utförande samt eventuellt en **prioritetsvärdering**.

Åtgärdsprogram: en samling **åtgärder** för att nå ett avgränsat mål eller med ett gemensamt tema. Exempelvis vattenmyndighetens åtgärdsprogram för vattenförvaltningen.

Älvgrupp: ett forum för samordning av berörda aktörer angående en avgränsad **vattenförekomst**, t.ex. **verksamhetsutövare** inom **avrinningsområdet**.

Övergödning: tillskott av **näringsämnen** som leder till att mer näring adderas än kan tas upp. Leder ofta till hög primärproduktion i mottagande vatten vilket är kopplat till diverse miljöproblematik.

Översiktsplan: dokument som definierar riktningen för samhällsplaneringen och den långsiktiga fysiska utvecklingen i kommunen. Prövas varje mandatperiod för att säkerställa att den är uppdaterad. Den är inte juridiskt bindande, men utgör underlag för andra beslut.